

Tisdagen den
4 april 1978

Tisdagen den 4 april

Kl. 15.00

§ 1 Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till riksdagens kammare

Undertecknad hemställer härmed att bli entledigad med utgången av november månad 1978 från uppdraget att vara justiticeombudsman, tillika administrativ chef för riksdagens ombudsmannaexpedition.

Stockholm den 3 april 1978

Ulf Lundvik

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 2 Om prövningen av besvär över förslag till ändring av Europaväg 18 inom Västerås kommun

Bostadsministern ELVY OLSSON erhöll ordet för att besvara *Roland Sundgrens* (s) den 17 mars anmälda fråga, 1977/78:358, och anförde:

Herr talman! Roland Sundgren har frågat mig när Västerås kommun kan förvänta beslut i fråga om stadsplanen för Klockartorpsleden m. m., avseende den framtida sträckningen av Europaväg 18 genom Västerås.

Jag har bl. a. efter uppvaktningar och besök på platsen bedömt det föreliggande behov av kompletterande remissmaterial utöver vad som tidigare framkommit i ärendet. Efter samråd med kommunikationsministern har yttrande inhämtats från vägverket. Detta yttrande har nu inkommit.

Beredning av ärendet pågår f. n. inom bostads- och kommunikationsdepartementen. Med hänsyn till de svåra avvägningsproblem som ärendet innefattar krävs en ingående och omfattande prövning av detsamma.

Det är därför inte möjligt för mig att nu ange den tidpunkt då ärendet kan vara färdigt för avgörande i regeringen.

ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Jag får tacka bostadsministern för svaret, även om jag måste säga att det var tråkigt att jag inte ens kunde få ett besked om tidpunkten när Västerås kommun kan förvänta sig ett svar. Emellertid hoppas jag att det kommer ganska snart, eftersom de två stadsplaner som nu överklagats och som ligger i bostadsdepartementet antogs enhälligt av Västerås kommunfullmäktige den 24 februari 1977. Nu är det över ett år sedan och

*Om prövningen
av besvär över
förslag till ändring
av Europaväg 18
inom Västerås
kommun*

planeringssituationen inte bara för Västerås kommun utan också för organisationer och företag börjar bli mycket besvärlig. Folkets park har en utbyggnadsplan liggande och Västerås lokaltrafik skall bygga ut. Landstinget skall bygga ut dagcentret vid Centralasarettet, som ju ligger intill den nuvarande E 18-genomfarten, och vidare skall en utbyggnad ske av vissa industriectableringar och av ett bostadsområde i Ullvi.

Elvy Olsson nämnde att ett yttrande från vägverket kommit in. I december 1977 upprättade ju vägverket ett PM, där det bl. a. står att det väl knappast finns något vägprojekt i vårt land som har utretts så grundligt som östra infarten av Europaväg 18 i Västerås. Vid flera tillfällen har olika alternativ utretts, jämförts och värderats. I samtliga fall har Västerås kommun, länsstyrelsen och ansvariga myndigheter som statens planverk och statens vägverk kommit fram till att den genomfartsled som av trafiksäkerhets- och miljöskäl så väl behövs får sin bästa lösning, om den byggs i det reservat som sedan 1959 finns för den här riksvägen.

Nu är ju dragningen av E 18 som stadsmotorväg i Västerås så gott som helt färdig med undantag för den sista, mindre delen från Folkets park till Hälla. I 1977 års penningvärde har det satsats ca 200 milj. kr. Det återstår nu en mindre del som totalt kommer att kosta ca 80 milj. kr., och det är den som för de kringboende är den bästa biten.

Med tanke på att Elvy Olsson sade att det är svåra avvägningsproblem skulle jag vilja ställa en fråga: Kan Elvy Olsson över huvud taget se något annat alternativ än Klockartorpsalternativet? Under mer än sex års utredningsarbete har inga ansvariga myndigheter kunnat finna något bättre alternativ.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om följderna av mellanölsförbudet

Socialministern RUNE GUSTAVSSON erhöll ordet för att besvara *Filip Fridolfssons* (m) den 28 mars anmälda fråga, 1977/78:361, och anförde:

Herr talman! Filip Fridolfsson har frågat mig om jag avser att närmare undersöka om mellanölsförbudet fått de följder för barns och ungdomars alkoholbruk som en nyligen redovisad SIFO-undersökning antyder.

I motiveringen till frågan anges att en nyligen redovisad SIFO-undersökning skulle ha visat att resultatet av mellanölsförbudet har blivit en starkt ökad alkoholkonsumtion bland 12-15-åringar.

SIFO:s undersökning har ännu ej publicerats. Endast vissa delresultat har lämnats ut under hand.

Sedan år 1971 genomför skolöverstyrelsen riksomfattande undersökningar i syfte att försöka kartlägga ungdomarnas missbruksvanor, bl. a. avseende alkohol. Undersökningarna omfattar årligen sammanlagt omkring 15 000 elever i årskurserna 6 och 9. I årets undersökning kommer att ingå frågor som direkt anknyter till mellanölsförbudet. Även om tiden sedan detta infördes är

relativt kort torde denna undersökning, som genomförs nu under våren, komma att ge en viss uppfattning om hur alkoholvanorna bland ungdomarna har påverkats av mellanölsförbudet.

Jag kan dessutom nämna att allmänna arvsfonden på förslag av delegationen för social forskning har ställt medel till förfogande för en undersökning om effekterna av mellanölets borttagande. Denna undersökning gäller till väsentlig del olika ungdomsgrupper. Delrapport från undersökningen väntas våren 1979.

Jag anser därför inte att det nu finns anledning att ta initiativ till någon ytterligare undersökning av resultatet av mellanölsförbudet.

FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga. Anledningen till denna är mycket riktigt en SIFO-undersökning om följderna av mellanölsförbudet, som publicerades för ett par veckor sedan. Resultatet av denna undersökning gav rubriker i pressen. "Unga dricker mer sprit och vin", "Tonåringar dricker mera vin efter mellanölets slut", "De unga super mer och mer" – det är tre exempel på sådana rubriksättningar. Jag skulle kunna citera många liknande rubriker.

Om SIFO-undersökningen är korrekt och presentationen riktig, är det naturligtvis mycket allvarliga besked som lämnas. Vi som röstade bort mellanölet gjorde detta i första hand för att skydda barn och ungdom, främst i de lägre åldrarna, från att börja använda alkohol. Det var huvudskälet till vårt ställningstagande. Ingen ansvarig politiker kan sitta med armarna i kors och försvara sig med att han eller hon var med om att rösta bort mellanölet och att frågan om de ungas alkoholbruk därmed är ointressant. Vi som arbetar i det här huset har fortfarande ett ansvar. Alkoholbruket bland främst de unga bör begränsas så mycket som möjligt.

Efter den aktuella SIFO-undersökningen har jag träffat många som menat att mellanölsförbudet bevisligen resulterat i ett alkoholpolitiskt fiasko. Jag tror att det är för tidigt att påstå något sådant. Personligen hyscr jag två förhoppningar, nämligen för det första att undersökningsunderlaget måhända skall visa sig vara för litet och därför osäkert, för det andra att de ungdomar som har svarat på intervjufrågorna kan ha överdrivit sina dryckesvanor, dvs. velat skryta med sitt drickande.

Men, herr talman, om SIFO-undersökningen skulle ge en riktig bild av dryckesvanorna bland barn och ungdom, är beslutet om mellanölet och dess konsekvenser för den nämnda gruppen ett misslyckande. Därför är det angeläget att regering och riksdag får klarhet på denna punkt.

Socialministern menar att skolöverstyrelsens årliga undersökningar om ungdomars missbruksvanor är tillräckliga. Jag är faktiskt något förvånad över socialministerns ståndpunktstagande härvidlag. Men vi får väl hoppas att utredningarna ger regeringen och främst socialministern besked, så att man vet var man står med tanke på barns och ungdomars alkoholmissbruk.

Tisdagen den
4 april 1978

*Om följderna av
mellanölsförbudet*

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Jag vet inte vilka förhoppningar Filip Fridolfsson hade när vi fattade detta beslut i riksdagen, men det är i varje fall inte möjligt att så kort tid efter beslutet bilda sig en ordentlig uppfattning om utvecklingen. Framför allt tror jag att huvuddelen av de riksdagsledamöter – jag vet inte om Filip Fridolfsson skall innefattas i den gruppen – som var med och fattade beslutet om borttagande av mellanölet hade uppfattningen att det gällde att minska nyrekryteringen till alkoholbruket. Så har jag också sett det – för varje ny grupp som det kan bli förändring för är det positivt.

Jag har större tilltro, Filip Fridolfsson, till de undersökningar som skolöverstyrelsen kommer att göra än till de undersökningar som SIFO gör på Bryggareföreningens uppdrag. Jag kan förstå att det ligger i Bryggareföreningens intresse att försöka finna grund för att ifrågasätta riksdagens mellanölsbeslut. Dock kan jag inte låta bli att beklaga att man har funnit det lämpligt att så snart efter beslutet gå ut och väcka till liv en diskussion som knappast kan tjäna något positivt syfte. Jag förstår inte Bryggareföreningens initiativ i det fallet, för det är inte dess uppgift att gå ut och undersöka skolungdomars vanor och inte heller att väcka en diskussion som är negativ och destruktiv. Att diskussionen är negativ och destruktiv har Filip Fridolfsson också visat här med de rubriker som vissa tidningar försöker frossa i. Varje liten förändring i starkölsförbrukningen blir på vissa löpsedlar stora rubriker, som jag uppfattar som sensationsmakeri, där man tycks vilja säga: Titta här hur ni egentligen ställde till det!

FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Mina förhoppningar i samband med mellanölsförbudet var exakt vad jag nämnde i talarstolen, nämligen att man skulle stoppa missbruket bland i första hand barn- och ungdomsgrupperna. Det var – tar jag för givet – samtliga här i kammaren inne på när man röstade mot mellanölet.

Jag anser också att det är för tidigt att nu ta ställning till om detta var ett bra beslut eller om det måhända skulle ha kompletterats med andra åtgärder.

Jag går inte bryggerinäringens ärenden här, men om man efter en sådan här undersökning i tidningarna läser rubriker av den typ som jag refererade till i talarstolen, så är det alarmerande. Det spelar ingen roll vem som utfört undersökningarna. Det är nödvändigt att politiker i ansvarig ställning på det här området – med socialministern som den främste företrädaren – kollar upp vad tidningarna skriver.

Man får inte bara rycka på axlarna och säga att SIFO-undersökningen tror jag inte på utan jag tror hellre på skolöverstyrelsen. Jag har nog samma uppfattning som socialministern, men jag tycker att man skall kontrollera om SIFO:s uppgifter är riktiga. Är de riktiga får man eventuellt vidta kompletterande åtgärder för att begränsa missbruk bland de unga.

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Det är inte möjligt att på bara några dagar eller någon vecka spotta fram en undersökning som ger klara besked. Den undersökning som skolöverstyrelsen nu gör skall sedan bearbetas, och vi räknar med att ha resultatet färdigt i slutet av året. Jag har hävdad att det då inte behöver företas någon annan undersökning för tillfället, eftersom det inte finns några större möjligheter att göra en ordentlig kartläggning.

Visst är hela alkoholfrågan och den situation vi nu har oerhört alarmerande. Jag har vid olika tillfällen sagt att vi under det senaste halvåret har fått en mera seriös nykterhetsdebatt på grund av att olika slags massmedia har gått ut och redovisat problemen. Därvid har man diskuterat med utgångspunkt i den kalla verkligheten och inte utifrån högtflygande teorier och planer, som inte har någon förankring i verkligheten. Om det kommer alarmerande rapporter och man för en diskussion i ett positivt syfte och undrar vad som skall kunna göras åt problemen är det ju bra, men om man inte gör det utan tvärtom vinklar problemen på ett sådant sätt att man nästan gläds åt att utvecklingen blivit sådan den blivit, så är det destruktivt.

Man bör naturligtvis först ta reda på orsakerna till den ökade alkoholkonsumtionen hos barn och ungdomar. Om 13–15-åringar ökar sin alkoholförbrukning måste det vara fråga om langning, eftersom de ju inte kan gå till Systembolaget och själva köpa spriten. Då får vi börja undersöka också denna sida av saken. Den frågan har jag dock inte märkt att någon har tagit upp i de här diskussionerna.

FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag har inte ställt min fråga i något destruktivt syfte. Jag har ställt den därför att jag tycker att läget är allvarligt och därför att frågan är aktuell. Det skulle vara beklagligt om den fråga jag ställt till socialministern med anledning av SIFO-undersökningen skulle tolkas på det sättet att jag skulle vara här för att tala mellanölvännernas språk. Jag är nykterist lika mycket som alla andra nykterister i den här kammaren – även om vi av någon för mig helt oförklarlig anledning har två nykterhetsgrupper, en borgerlig och en socialdemokratisk. Jag är som sagt nykterist, alldeles oavsett om jag sedan är moderat eller socialdemokrat – det spelar ingen roll i det här sammanhanget.

Men det är en bekymmersam situation ute i samhället. Det är riktigt som socialministern säger, att man nu tacklar de här frågorna med större ansvar och större intresse än tidigare. Jag tycker att dessa frågor hör hemma i riksdagen och att vi bör kunna diskutera dem i kammaren. När vi, som Jörn Svensson sade häromdagen, för något år sedan talade i 13 timmar om detta innan vi fattade mellanölsbeslutet, skall vi väl kunna diskutera denna fråga i fyra fem minuter och få höra av det ansvariga statsrådet vad som är att göra med anledning av SIFO-undersökningen. Det är en sak som både nykterister och icke-nykterister har intresse av.

Nr 108

Tisdagen den
4 april 1978

*Om följderna av
mellanölsförbudet*

Tisdagen den
4 april 1978

*Om förlängd re-
misstid för
stat-kyrka-utred-
ningens betän-
kande*

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Jag har inte på något sätt förmenat Filip Fridolfsson att ta upp denna fråga, utan jag vill tvärtom säga att jag är tacksam för att Filip Fridolfsson har tagit upp den så att jag fått tillfälle att säga att undersökningar av det här slaget och vissa rubriker som har följt på SIFO-undersökningen är destruktiva och inte fyller någon uppgift när det gäller att främja nykterhetspolitiskt arbete.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om förlängd remisstid för stat-kyrka-utredningens betänkande

Kommunministern JOHANNES ANTONSSON erhöll ordet för att besvara *Eric Carlssons* (c) den 15 mars anmälda fråga, 1977/78:356, och anförde:

Herr talman! Eric Carlsson har frågat mig om jag är beredd att medge en förlängning av remisstiden för stat-kyrka-betänkandet med minst tre månader.

Deltagarna i stat-kyrka-överläggningarna avgav sitt betänkande den 19 januari i år. Samma dag beslutade regeringen om remissbehandling av förslaget. Remisstiden går ut den 30 juni. Den har bestämts i samråd med de kyrkliga företrädare som har deltagit i överläggningarna med staten och har diskuterats vid överläggningar mellan de fyra stora riksdagspartierna. Enligt vad som förutsattes när remissen sändes ut har Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund genom underremiss berett alla församlingar och samfälligheter tillfälle att yttra sig över förslaget. Jag har inhämtat att deras yttranden skall vara inkomna till Pastoratsförbundet den 16 maj för att kunna ställas samman och ligga till grund för förbundets remissvar.

Jag anser det väsentligt att stat-kyrka-frågan blir föremål för en bred debatt. Svenska kyrkans församlingar och samfälligheter måste ha möjlighet att grundligt sätta sig in i förslaget. Jag vill emellertid erinra om att det är tredje gången under de senaste tio åren som förslag rörande stat-kyrka-frågan remissbehandlas. Många är därför sedan tidigare väl förtrogna med de frågor som behandlas i det nu framlagda förslaget. De överväganden som ligger till grund för förslaget har dessutom redovisats vid den öppna information som i olika sammanhang har lämnats under större delen av år 1977, alltså långt innan stat-kyrka-betänkandet avlämnades. F. n. pågår en omfattande studieverksamhet ute i församlingarna. Den är inriktad på att fullföljas innan församlingarna skall avge sina remissvar till Pastoratsförbundet.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört är jag f. n. inte beredd att medge en förlängning av remisstiden för stat-kyrka-betänkandet.

Tisdagen den
4 april 1978

*Om förlängd re-
misstid för
stat-kyrka-utred-
ningens betän-
kande*

ERIC CARLSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga.

Jag hade hoppats att statsrådet skulle vara lyhörd för kraven på en längre remisstid. Så är tyvärr inte fallet.

Utredningen om relationerna mellan stat och kyrka är en stor fråga, som verkligen behöver genomlysas och tänkas igenom. Det finns en oro – ja, ängslan – på många håll över vad detta förslag egentligen innebär. Samtalsgruppen – det var ingen egentlig utredning – hade knapphändiga direktiv. Det framlagda förslaget är ett hastverk – jag höll på att säga, som någon sagt, ett hafsvverk – vilket bl. a. framgår av till utredningen fogade reservationer.

Det är också märkligt med målsättningen. Sedan kyrka-stat-utredningen klart avvisats av remissinstanserna, finns det tecken som tyder på att man söker nå samma resultat som kyrka-stat-utredningen på en bakväg.

Utredningen är daterad den 16 januari. Den trycktes i en liten upplaga. Församlingarna skall avge sina yttranden till Pastoratsförbundet den 16 maj – de måste alltså lämnas den 15 maj. För att "underlätta" församlingarnas arbete har en svarsblankett på tolv sidor utarbetats av Pastoratsförbundet och statistiska centralbyrån – en blankett som sedan skall databehandlas. Jag har denna blankett. Den är ett skrämmande exempel på en byråkratisk uppställning, som dessutom kommer att styra remissvaren. Blanketten har träffande kallats en rävsax, där huvudfrågan – om vi vill ha ändrade relationer mellan kyrka och stat – blivit en underordnad fråga. Detta har skett genom de följdfrågor som framförts och som, när de sammanställs, kan komma att ge en helt felaktig bild av hur man vill ha de kyrkliga uppgifterna lösta i framtiden.

Till detta kommer svårigheterna med den korta remisstiden, vilket påpekats från många håll ute i landet och borde vara känt för statsrådet. Informationsmaterialet kom sent. Ännu i början av mars saknade man det på många håll. Att då hinna med studier i ärendet – i det komplex av frågor det gäller – samt därefter behandling i kyrkoråd och kyrkofullmäktige med hänsynstagande till arbetsgången i kommunala beslutsfunktioner, det är helt enkelt omöjligt.

Hela denna frågas behandling är ett beklämmande exempel på hur en för många medborgare utomordentligt viktig fråga inte skall behandlas. Med hänsyn till den starka förankring som kyrkan ändock har i människornas medvetande är det angeläget att det ges tillräcklig tid för remissarbetet. Statsrådet har ju talat om en bred remiss. Då måste det ges tillräcklig tid för studium av frågan. Och remissvaren skall inte styras av en datamaskin.

Får jag avslutningsvis säga att det har i utredningen skisserats en arbetsplan för beslut i ärendet senast våren 1979. Får jag dessutom säga att det inte kan vara mera brådsakande att bryta ned det kristna kulturarv som vi fått att förvalta, och föra vidare, till något som vi inte vet vad det blir, än att vi kan lugna ner oss så pass att församlingarna och medborgarna får möjlighet att begrunda vart vi är på väg. Remisstiden måste helt enkelt förlängas. Svarsformulär av det styrande slag som här presterats bör skatta åt förgängelsen.

*Om förlängd re-
misstid för
stat-kyrka-utred-
ningens betän-
kande*

Vardagsmänniskorna ute i bygderna, kyrkoråd och församlingar kan och vill tänka själva och formulera sina remissvar utan hänsyn till datamaskiner. Den möjligheten och rättigheten borde vara självklar i en demokrati när det gäller en så viktig fråga som denna.

Kommunministern JOHANNES ANTONSSON:

Herr talman! Jag inser helt denna frågas utomordentliga vikt, i första hand naturligtvis för kyrkan och de många kyrkligt engagerade människorna i vårt land – det är formellt 95 å 97 % av vårt folk. Men jag kan inte dela de värderingar om betänkandet som Eric Carlsson ger uttryck åt. Jag vill inte nu gå in i en sakdebatt, men när Eric Carlsson använder uttrycket "bryta ner det kristna kulturarvet" vill jag säga att jag inte kan föreställa mig att det kan bli fråga om att göra det, bl. a. därför att i samtalsgruppen har ingått de företrädare för svenska kyrkan som kyrkan, Pastoratsförbundet och andra organ själva har utsett. Jag skulle inte vilja tillvita dem att ha skrivit ett betänkande som dels är ett hastverk, dels måhända bryter ner vårt kristna kulturarv.

Låt mig, herr talman, än en gång säga att remisstiden är ganska kort, men det är dock – som jag framhöll i svaret – tredje gången på tio år som man nu får ta ställning till kyrka-stat-frågan.

Jag värderar Pastoratsförbundet – vi har haft samtal i så måtto, att förbundet har bedrivit och alljämt bedriver ett mycket informativt upplysningsarbete. Pastoratsförbundet har åtagit sig att genom underremisser nå ut till församlingar, pastorat och andra kyrkliga samfälligheter. Dessutom kommer man att hålla en extra konferens.

När det gäller antalet tryckta exemplar av utredningen – jag förmodar att de flesta har distribuerats – kan jag upplysa om att upplagan rör sig om ca 35 000 exemplar. Det kan jämföras med att en vanlig svensk offentlig utredning brukar tryckas i ca 3 000 exemplar.

Det pågår studieverksamhet i olika studieförbund, och det pågår upplysningsarbete inom de politiska partierna. Jag vill erinra om att om detta betänkande efter ytterligare överläggningar skall bli föremål för en proposition, så kommer det först att hållas ett allmänt kyrkomöte.

ERIC CARLSSON (c):

Herr talman! Jag har haft tillfälle att närvara vid konferenser där man diskuterat frågan om utredningsförslaget, och där har det genomgående temat varit att remisstiden är alltför kort. Man har ansett att underlaget är alltför knapphändigt för att man skall kunna ta ställning under denna korta tid. Det dröjde alltför länge innan materialet skickades ut. Och, har man sagt, detta är en fråga som innebär väsentliga förändringar i kyrkan.

Kommunministern sade att jag hade värderingar som han inte ville ställa sig bakom. Orden är inte mina i den delen, men det är många människor som börjar fundera och säga sig: Vart är vi på väg? Varför behöver vi ändra det vi har? Låt oss verkligen få begrunda detta! Varför skall man göra om den folkkyrka som vi har i dag, och som har urgamla traditioner, till en

bekännelsekyrka? Det är någonting nytt, och det är därför man börjat fundera på frågan: Vad blir det av detta?

Vilka är det som frågar sig vart vi är på väg? Jo, det är de människor som kanske inte har en bekännande tro men som ändå har sin förankring i kyrkan, som känner sig hemma där och som har svårt att förstå att vi måste ha detta nya. Jag tror att det bör ges möjlighet för dem att verkligen få göra sina röster hörda.

Sedan skulle jag vilja ställa frågan till statsrådet: Vem har gett mandat åt den ena eller den andra att tala på de mångas vägnar här? Är det inte rimligt att man för ut den här diskussionen på bredden i församlingarna? Jag skulle rent av vilja ställa frågan: Vem har gett ärkebiskopen det mandatet? Vem har gett politikerna det mandatet?

Den här frågan diskuterades inte i 1976 års valrörelse, men det är för många människor en så stor fråga att den verkligen bör bli föremål för en bred debatt innan man går till beslut. Den önskan man tycks ha att en proposition skulle läggas fram till 1979 års vårriksdag får inte vara avgörande för att frågan skall drivas på med alltför stor brådska. Det är bättre att få en bra lösning litet senare än att vi snabbt får en lösning som ingen vill ha – mer än möjligen en liten grupp.

Kommunministern JOHANNES ANTONSSON:

Herr talman! Låt mig utan att vara medvetet polemisk knyta an till det senaste anförandets sista del, där Erik Carlsson säger att en bra reform är bättre än en reform som ingen vill ha. Ja, självfallet! Om det blir en proposition – vilket jag i dagsläget inte vågar spå om – är det självklart att man inte lägger fram ett förslag som man bedömer vara till nackdel för kyrkan, för kyrkans framtid och de kyrkliga värderingarna. Självfallet kan man inte här i riksdagen eller på ett kyrkomöte driva igenom en åsikt som folkflertalet går emot. Jag måste få svara på detta, men jag vill inte i övrigt gå in i värderingarna.

När Erik Carlsson säger att det är hastverk vill jag bestrida det. Det är inte så. I fyra arbetsgrupper har hållits hundratals sammanträden, där kyrkan själv har varit starkt förankrad och företrädd, medan den offentliga sidan har företrätt av ämbetsmän och tjänstemän. Inget politiskt parti har tagit ställning, inget politiskt parti är bundet.

När det gäller frågan om ärkebiskopens mandat kan jag anföra att det hela var ett försök från ärkebiskopen att fortsätta med reformarbetet när det förra betänkandet lades på is. Det arbetet var i första hand inriktat på inomkyrkliga reformer. Då min företrädare – alltså Hans Gustafsson – sedermera tog kontakt med denna grupp, utsedd av ärkebiskopen, för att inleda samtal vars målsättning skulle vara att undersöka om man kunde nå fram till en pakettlösning som man kunde vara enig om.

Erik Carlsson säger att remisstiden är alltför kort och att betänkandet inte har distribuerats på ett bra sätt. Jag vet att det är rätt som jag säger, att betänkandet har tryckts i 35 000 exemplar. Det har inte varit längre expeditionstid från förlaget än ett par tre dagar. Samma dag som det

Tisdagen den
4 april 1978

*Om förlängd re-
misstid för
stat-kyrka-utred-
ningens betän-
kande*

överlämnades tog en enig regering, efter överläggningar även med oppositionen, beslut om att remittera denna fråga.

ERIC CARLSSON (c):

Herr talman! Får jag säga till herr statsrådet att när jag för den här diskussionen gör jag det mot bakgrund av de uppgifter och synpunkter som jag har fått vid de konferenser jag har deltagit i, där man *dels* har redovisat sin ängslan för den korta remisstiden, *dels* anförde att man inte haft materialet i sin hand för att kunna bedöma det på ett tillfredsställande sätt. Det är från den utgångspunkten jag och de människorna menar att vi behöver en förlängd remisstid.

Får jag sedan säga – vilket statsrådet inte har berört – att de formulär man har skickat ut från Pastoratsförbundet och statistiska centralbyrån också är av den arten att de blir direkt styrande. Jag anförde att det också har vållat oro och ängslan. Det har på något håll kallats för en rävsax: Man styr svaren på de frågorna, och det blir styrande för hur man slutgiltigt skall se på det hela. Det är verkligen bekymmersamt, och jag tror att det finns anledning för statsrådet att sätta sig ned i lugn och ro och fundera på om det material som finns verkligen är ett fullgott beslutsunderlag när det gäller relationerna kyrka-stat i framtiden.

Kommunministern JOHANNES ANTONSSON:

Herr talman! Om Eric Carlsson har rätt i sin förmodan att det råder ett allmänt missnöje med remisstidens längd är det överraskande att inte något enda uttryck för detta missnöje har nått kommundepartementet eller kyrkoenheten.

Det är helt på Pastoratsförbundets eget ansvar som det blankettformulär tillkommit som gått ut från förbundet till församlingarna, pastoraten och de kyrkliga samfälligheterna. Jag har faktiskt inte förrän någon timme före detta sammanträdes början i dag haft kännedom om att Pastoratsförbundets underremiss var upplagd som den är. Jag vill därför inte avge något värdeomdöme om den.

Eftersom Eric Carlsson är oroad över förslagets innehåll kan jag ännu en gång försäkra att en absolut förutsättning för mig och – det är jag övertygad om – för hela regeringen för en reform på detta område är att den baseras dels på en mycket bred kyrkopolitisk enighet, dels på en mycket bred politisk-parlamentarisk enighet. Annars har vi inte underlag för en reform i denna mycket viktiga fråga.

ERIC CARLSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för den senaste delen av kyrkoministerns anförande. Jag tror att det här är ett ärende som bör handläggas med allra största varsamhet; det berör människorna på gräsrotsnivå, om jag får använda det uttrycket, och det finns all anledning för riksdagen, regeringen och kyrkans folk att lyssna på dessa människors synpunkter.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om den militära aktiviteten i Östersjön

Nr 108

Tisdagen den
4 april 1978

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK erhöill ordet för att besvara *Per Peterssons* (m) den 1 mars anmälda interpellation, 1977/78:137, och anförde:

Herr talman! Per Petersson har frågat om jag vill ge riksdagen en redogörelse för den militära aktiviteten i och kring Östersjön, särskilt förekomsten av kärnvapen.

Den stora ansamlingen av stridskrafter i Europa från både Warszawa-pakten och NATO medfören omfattande militär aktivitet i vår omgivning till lands, till sjöss och i luften. Huvuddelen av verksamheten avser utbildning och övningar. Härtill kommer också en ömsesidig spanings- och övervakningsverksamhet, som utgör en del av stormakternas världsomspännande säkerhetssystem.

Warszawapakten utbildnings- och övningsverksamhet i Östersjöområdet varierar naturligen till karaktär och omfattning med dels de värnpliktigas utbildningsnivå, dels arten av de förband vid vilka utbildningen bedrivs. Den grundläggande utbildningen äger rum i anslutning till hemmabaserna, medan mer tillämpade övningar ofta kan observeras utanför dessa baser. Sjö- och flygstridskrafterna förlägger sålunda ofta sina övningar över hela södra Östersjön från Baltikum till Rügen.

Utöver de nationella övningarna förekommer årligen större marina övningar med deltagande stridskrafter från flera paktstater. Som exempel kan nämnas den övning som ägde rum i juli år 1977. I den deltog ungefär 150 örlogsfartyg, flygstridskrafter, marininfanteri och ett tusental fallskärmsjägare. Man övade härvid bl. a. landstigning och luftlandsättning mot ön Usedom i Tyska demokratiska republiken.

NATO:s övningsverksamhet i Östersjön omfattar huvudsakligen danska och västtyska stridskrafter. Övningarna bedrivs främst i den västra delen av södra Östersjön, men vi har också sett exempel på övningar utanför Blekingekusten och söder om Gotland.

Varje år förekommer större NATO-övningar med deltagande från flera nationer. Dessa övningar har oftast sin tyngdpunkt i Nordsjön och Skagerack men bedrivs också i Kattegatt, de danska farvattnen och i södra Östersjön.

Vid sidan av övningsverksamheten pågår kontinuerligt en omfattande bevaknings- och övervakningsverksamhet. Båda stormaktsblocken har sedan många år tillbaka en ständig marin bevakning vid Östersjöutloppen. För NATO:s del sker denna naturligen i anslutning till de danska öarna. Warszawa-pakten har sedan början av 1960-talet ständigt tre stycken bevakningsfartyg i sydvästra Östersjön – ett söder om Trelleborg, ett vid Mön och ett vid Fehmarn. Denna bevakning förstärks i samband med NATO-övningar i området. Främmande örlogsfartyg på besök i Östersjön brukar dessutom ägnas en kontinuerlig övervakning av örlogsfartyg eller spaningsflyg.

En annan del av verksamheten är den ömsesidiga flygspaningen, som vi så

*Om den militära
aktiviteten i Öster-
sjön*

Tisdagen den
4 april, 1978

*Om den militära
aktiviteten i Öster-
sjön*

gott som dagligen kan observera över Östersjön. Den utgör ett ganska starkt inslag i den redan i övrigt täta flygtrafikbilden. Utrikesministern gav i fjol kammaren en redogörelse för ett tillbud den 5 januari 1977 då ett amerikanskt spaningsflygplan passerade nära ett sovjetiskt trafikflygplan. Sådana incidenter är emellertid tämligen sällsynta, vilket visar att parterna iakttar stor uppmärksamhet. Spaningsflygplanen från NATO följer också ganska regelbundna ruter. Vi kan ofta iaktta hur flygplan från den andra sidan går upp och möter samt följer NATO-flygplanet tills det återvänder mot sydväst.

Den omfattande militära aktiviteten på och över Östersjön medför att främmande örlogsfartyg och militära flygplan ibland kommer in på eller över vårt territorium. Årligen sker 10–15 sådana kränkning av territoriet till sjöss och ett 20-tal i luften. Under år 1977 var antalet kränkning till sjöss 19 och i luften 28, vilket innebär en viss ökning i förhållande till genomsnittet under tidigare år. Detta kan dock bero på tillfälligheter. Många av kränkningarna är självfallet oavsiktliga och kan bero på felnavigering.

Främmande fartyg eller flygplan som kränker vårt territorium skall avvisas. För detta har vi en kontinuerlig bevakning av våra gränser med omgivande områden samt bl. a. vissa örlogsfartyg och jaktflygplan i beredskap. Dessa beredskapsenheter sätts naturligtvis in inte bara i samband med att svenskt territorium kränks utan också då främmande stridskrafter uppträder så nära våra gränser att kränkning av territoriet kan riskeras. Antalet insatser med beredskapsfartyg brukar vara något över 200 per år, under 1977 var antalet 237. Antalet insatser med jaktflyg var 360 år 1976 och 379 år 1977. Mängden insatser antyder omfattningen av den militära aktiviteten i vår närhet.

Jag går så över till Per Peterssons fråga om förekomsten av kärnvapen i Östersjöområdet. Jag vill då till en början erinra om att räckvidden hos stormakternas strategiska kärnvapenstyrkor – robotar och flygplan – är sådan att de kan sättas in mot mål i norra Europa även från baser och grupperingsområden långt härifrån.

Det är välkänt att kärnvapen inte förekommer i de nordiska länderna.

Huvuddelen av de sovjetiska kärnvapenbärande medeldistansrobotarna torde vara grupperade i västra Sovjetunionen och kan därifrån nå mål i Västeuropa och i Skandinavien. Ett antal robotar är sannolikt grupperade i nordvästra Sovjetunionen, varifrån de kan nå mål i Skandinavien. Huvuddelen av de sovjetiska medeldistansrobotarna har fasta utskjutningsplatser och är sårbara. Emellertid håller en ny medeldistansrobot på att införas. Den kallas SS-20 och har en räckvidd på ca 3 000 km. Den är rörlig och bedöms komma att ersätta nuvarande sovjetiska medeldistansrobotar i Europa.

Både USA och Sovjetunionen disponerar taktiska kärnladdningar i Europa. De är enligt tillgängliga uppgifter förädsställda bl. a. i Väst- resp. Östtyskland. Delar av de taktiska kärnvapenstyrkorna kan beroende på val av grupperingar och vapenbärare nå mål i Östersjöområdet.

Omstationeringen av sex sovjetiska Golfubåtar från Murmanskområdet till Östersjön utgör ett nytt inslag i den militärpolitiska bilden i vårt närområde. Ubåtarna bär tre kärnladdningsförsedda robotar, enligt uppgift med en

räckvidd av 1 300 km.

Golfubåtarnas närvaro i Östersjön betyder att kärnvapen nu för första gången förekommer i ett område som tidigare varit förskonat från sådana vapen. Det innebär också att kärnvapen stationerats närmare våra gränser. Härigenom blir vårt läge mer utsatt i händelse av krig. Detta förhållande oroar oss och har föranlett vår reaktion.

För att den säkerhetspolitiska stabiliteten i Norden skall bevaras krävs återhållsamhet från stormakternas sida vad gäller införande av nya vapensystem i Norden och dess närhet resp. andra militärpolitiska åtgärder som kan påverka den regionala styrkebalansen. Såsom utrikesministern förklarade den 27 februari riskerar den politiska avspänningen att skadas, om inte stormakterna vidtar effektiva rustningsbegränsande åtgärder i stället för att utveckla nya kärnvapen och sprida existerande vapen till nya områden.

PER PETERSSON (m):

Herr talman! Först vill jag tacka försvarsminister Eric Krönmark för ett klagörande svar.

Av svaret framgår att det ständigt pågår stor militär aktivitet på och kring Östersjön. Båda stormaktsblocken har ständig bevakning vid Östersjöutloppen, Warszawapakten genom tre bevakningsfartyg i sydvästra Östersjön. Flygspaning från både öst och väst pågår ständigt över Östersjön. Såväl Warszawapakten som NATO har årligen större övningar som berör stora delar av Östersjön.

Försvarsministern anför att den omfattande militära aktiviteten på och över Östersjön medför att främmande örlogsfartyg och militära flygplan ibland kommer in på eller över vårt territorium. Förra året t. ex. konstaterades 47 kränkningar av Sverige. Antalet insatser med svenska beredskapsfartyg var 237 och med jaktflyg 379. Försvarsministern säger att mängden insatser antyder omfattningen av den militära aktiviteten i vår närhet.

Herr talman! Den bistra sanningen är att Östersjön, det s. k. Fredens hav, aldrig tidigare i fredstid varit så fyllt av stridsmedel till sjöss och i luften. Det nya genom stationering av sex sovjetiska Golfubåtar i Östersjön är att kärnvapen nu förekommer i ett område som tidigare varit kärnvapenfritt. Kärnvapen har stationerats närmare våra gränser. Helt naturligt oroar detta oss i Sverige.

Klart är att ubåtarnas basering i Östersjön ökar den politiska spänningen i området. Man måste räkna med att NATO i ett skärpt läge vidtar motåtgärder. Rimligen borde också Sovjet få ett ökat intresse av att vid krislägen kunna förhindra att NATO:s sjöstridskrafter kommer in i Östersjön.

Jag är helt överens med försvarsministern när han säger: "För att den säkerhetspolitiska stabiliteten i Norden skall bevaras, krävs återhållsamhet från stormakternas sida vad gäller införande av nya vapensystem i Norden och dess närhet resp. andra militärpolitiska åtgärder som kan påverka den regionala styrkebalansen".

Tyvärr nödgas vi konstatera att Förenta nationerna inte har lyckats i sin

Nr 108

Tisdagen den
4 april 1978

*Om den militära
aktiviteten i Öster-
sjön*

Tisdagen den
4 april 1978

*Om den militära
aktiviteten i Öster-
sjön*

strävan till nedrustning. Framstegen har varit mycket små. Den ständiga kapprustningen mellan stormakterna fortgår, och i Europa ligger kapprustningens strategiska centrum. Man kan möjligen säga att nedrustningsförhandlingarna bromsat upprustningen, men tyvärr har det inte inneburit någon nedrustning inom stormakterna.

När vi tänker och talar i säkerhetspolitiska frågor måste vi alltid ha i minnet att det inte räcker med att göra en bedömning av dagens säkerhetspolitiska läge. Vi måste eftersträva att se minst 10–15 år framåt i tiden. Risker finns – som bl. a. oppositionsledaren Olof Palme framhöll i utrikesdebatten den 15 mars – att en militärkonflikt mellan supermakterna, som startar utom Europa, snabbt kan spridas till vårt lands närhet.

Vi är i Sverige för vår säkerhet beroende av hur man i öst och väst och främst i världens två supermakter bedömer vår förmåga att uppfylla våra säkerhetspolitiska mål, alliansfrihet i fred och neutralitet i krigslägen.

Omvärlden måste kunna lita på att vi verkligen både vill och kan försvara vårt land och vårt territorium mot angrepp. Väsentliga försvagningar av det svenska försvarets styrka i förhållande till omvärlden kan rubba stabiliteten och balansen i Nordeuropa.

Därför, herr talman, måste vi ständigt vara vaksamma vid förändringar av den militära styrkan och den militära aktiviteten i vårt närområde.

STURE ERICSON (s):

Herr talman! Först en kort kommentar till det moderata talet om ökad spänning. Vi bör väl ändå se på proportionerna något litet. Vi diskuterar – om jag förstod försvarsministern rätt – 18 kärnvapenstridsspetsar. Totalt finns det uppskattningsvis 3 500 sovjetiska kärnvapenstridsspetsar i Europa och 7 500 amerikanska. Många av dem är så stationerade att de kan nå Östersjöområdet. Det är väl en aspekt som finns med i debatten.

Men, herr talman, jag begärde ordet för att helt kort påminna om att man i riksdagen i december 1976 enhälligt anbefallde att frågan om en utvidgning av Sveriges territorialhav från fyra till tolv nautiska mil skulle bli föremål för regeringens positiva och *skyndsamma* prövning. Det är en fråga av viss betydelse i de sammanhang som det gäller här.

Genom att vi vidgade territorialhavet till de tolv nautiska mil som nu är det vanligaste bland världens kuststater skulle både NATO och Warszawapakten tvingas att lägga sina militära övningar längre bort från våra kuster.

Denna aspekt på territorialhavet togs senast upp av kommandör Torgil Wulff i en artikel i Svenska Dagbladet den 14 mars i år. Han skrev bl. a.:

”Förekomsten av så pass specifikt offensiva enheter som robotubåtar i Östersjön – – – kan få intressanta konsekvenser för den väntade debatten om en utvidgning av svenskt territorialhav. En utvidgning av territorialhavens bredd till 12 distansminuter ligger i tiden – – –.”

Tidigare har miljövarldsaspekter – det gäller oljeskyddet – och diskussionerna om våra fiskezoner använts som argument för en utvidgning av territorialhavet.

Jag vet att den här frågan om territorialhavet inte handläggs i försvarsde-

partementet, men om försvarsministern tar upp frågan i regeringen bör det väl ändå innebära att UD gör den positiva och skyndsamma prövning som utrikesutskottet och riksdagen enhälligt begärde redan 1976. Det är dags att regeringen visar litet positiv politisk vilja i den här frågan och inte låter motvilliga tjänstemän ytterligare fördröja behandlingen.

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Låt mig först med något höjda ögonbryn notera herr Ericsons karakteristik av ämbetsmän i utrikesdepartementet. Jag vet att herr Ericsons parti har långvarig erfarenhet av ledning av detta departement, men jag måste säga att som representant för den nuvarande regeringen har jag uppfattningen att tjänstemännen är lojala och ambitiösa. Herr Ericson kan ju möjligen ha andra erfarenheter.

Frågan om en utvidgning av territorialvattengränsen är intressant även om den inte har någonting alls att göra med de sex Golf-ubåtar som är stationerade i Östersjön. I det fallet är frågan av mycket begränsad betydelse.

Jag kan i alla fall upplysa Sture Ericson om att beredning av detta ärende pågår i regeringskansliet. Men herr Ericson är säkerligen också medveten om att det rör sig om ganska komplicerade problem. Man fattar inte bara beslut, utan här krävs rätt noggranna undersökningar.

Jag kan försäkra att det finns ingen som helst tveksamhet från regeringens sida, utan vi skall effektuera riksdagens beslut så fort detta kan ske.

Herr Ericson talar om "det moderata talet om en ökande spänning", men det är faktiskt inte bara vi i moderata samlingspartiet som talar om den. I det fallet finns det ingen som helst skillnad i uppfattning bland de partier som deltar i regeringsarbetet. Därutöver är även fackmyndigheterna på det området medvetna om att vi upplever ett sådant skede, men vi skall inte dramatisera det. Men skall man avläsa någon trend så är det att det snarast har blivit ett ökat intresse för vår del av världen från båda blocken. Jag vill som sagt inte dramatisera detta, men inför det önsketänkande man gärna hemfaller åt då det gäller säkerhetsfrågor vill jag betona det.

STURE ERICSON (s):

Herr talman! Jag sade "det moderata talet", eftersom inte försvarsministern talade om ökad spänning, utan det var herr Petersson som gjorde det i sin kommentar till svaret.

Vi skall inte dramatisera detta, men det sker mer i vår omgivning, säger försvarsministern. Vi socialdemokrater har föreslagit att man tittar på frågan om svenskt deltagande i MBFR, och vi får om några veckor tillfälle att diskutera frågan här i riksdagen. Den behandlas just nu i utrikesutskottet. Kanhända vore det klokt av Sverige att delta i de diskussionerna för att på så sätt mera direkt påverka också den konventionella rustningen i vårt närområde.

Nr 108

Tisdagen den
4 april 1978

*Om den militära
aktiviteten i Öster-
sjön*

Tisdagen den
4 april 1978

*Om den militära
aktiviteten i Öster-
sjön*

PER PETERSSON (m):

Herr talman! Herr Sture Ericson vill inte inse att praktiskt taget alla som fackmässigt sysslar med säkerhetsfrågor i Europa är medvetna om att här pågår en ökad spänning, som kanske just har fått en större draging norrut.

Jag tycker det är ganska betecknande, att när Sture Ericson skall yttra sig om frågan om sex kärnvapenbärande ubåtar i Östersjön, drar han fram några siffror om hur mycket kärnvapen man bedömer att det finns på land. Men han boriser från det nya i detta, att här har man fått kärnvapen i ett område nära vårt land som tidigare har varit kärnvapenfritt. Varför ser man så enögt på det, Sture Ericson?

STURE ERICSON (s):

Herr talman! Vi ser inte enögt på det. Vad jag sade i mitt första inlägg var att vi skall ha proportionerna klara för oss: det är proportionerna 18 kärnvapen mot i runt tal 11 000 kärnvapen, varav väldigt många kan nå detta område oberoende av var de är stationerade. Men jag delar med herr Per Peterssons bekymmersamma syn på stationeringen av kärnvapen i Östersjön. Det är ett nytt inslag att de stationeras här, och det är riktigt att vi säger ifrån att vi inte tycker om det.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle arbetsmarknadsutskottets betänkanden nr 21 och 24, finansutskottets betänkande nr 19 samt skatteutskottets betänkanden nr 39–44 i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 7 Anmälades och bordlades

Näringsutskottets betänkanden

1977/78:45 med anledning av propositionen 1977/78:87 om statligt engagemang inom handelsstålsindustrin, m. m. jämte motioner

1977/78:46 med anledning av motioner om auktorisation av låssmeder, m. m.

§ 8 Anmälan av interpellationer

Nr 108

Tisdagen den
4 april 1978

Anmälades och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 4 april

*Anmälan av inter-
pellationer*

1977/78:155 av *Birgitta Dahl*(s) till statsrådet Olof Johansson om en utredning angående utnyttjande av kärnkraftsanläggningarna för fjärrvärmeproduktion:

I energikommissionens nyligen avlämnade huvudbetänkande framhålls med skärpa behovet att snabbt nedbringa vårt extremt höga oljeberoende på grund av dess negativa effekter vad gäller såväl hälsa och miljö som samhällsekonomi, försörjningstrygghet och framtida handlingsfrihet i valet av energiförsörjningssystem. I betänkandet uttalas bl. a.: "Mot denna bakgrund framstår den centrala energipolitiska uppgiften för vårt land vara att vi stegvis söker förbättra vårt försörjningsläge. Främst bör detta ske genom att vi minskar vår användning av olja och ersätter oljan med andra energiråvaror och att åtgärder vidtas för att så långt som möjligt trygga oljetillförseln. Alla andra energifrågor kan f. n. från nationell försörjnings-synpunkt anses ha lägre prioritet."

I denna bedömning är kommissionen enig. En rad åtgärder föreslås också för att minska oljeberoendet: skärpt hushållning, effektivare energiutnyttjande, utveckling av nya energikällor och alternativa bränslen m. m. I detta sammanhang föreslår kommissionen också att kärnenergi "utnyttjas i det dubbla syftet att trygga energitillförseln och att ersätta olja inom uppvärmningssektorn". Kommissionen föreslår därför att en "utredning görs om möjligheterna att förse sydvästra Skåne, Göteborgsområdet och Uppsala-Stockholmsområdet med fjärrvärme från kärnkraftvärmeaggregat i Barsebäck, Ringhals respektive Forsmark" samt att denna utredning också i sin bedömning beaktar pågående och planerad verksamhet vid kraftstationen i Simpevarp.

Kommissionen beräknar att en sådan anläggning skulle innebära en minskad oljeimport på 2,5 miljoner ton, vilket motsvarar en besparing av drygt 1 miljard kronor per år. Fördelarna härav för hela samhället skulle, inte minst mot bakgrunden av dagens ekonomiska kris, vara mycket stora. Från hälso- och miljösynpunkt skulle de positiva effekterna vara betydande.

Kommissionen understryker att det med hänsyn till att många människor, företag och kommuner är berörda, är nödvändigt att utredningsarbetet bedrivs med största skyndsamhet *så att beslut kan fattas senast hösten 1978*. Detta framstår som nödvändigt inte minst med hänsyn till den ytterst allvarliga situationen i Forsmark men även för den fortsatta utbyggnaden av O 3, för vilken tillverkningen av reaktortank m. m. sedan länge pågår.

Bakom detta ställningstagande står en majoritet i kommissionen, vari ingår representanter för två av de tre regeringspartierna. Med hänsyn härtill och till

behovet av att så snart som möjligt kunna fatta beslut i dessa för så många berörda allvarliga frågor borde man kunnat utgå från att den begärda utredningen skulle sättas i gång praktiskt taget omedelbart efter betänkandets avlämnande. Statsministern har emellertid samma dag som betänkandet blev offentligt till pressen uttalat sig på ett sådant sätt att man kan befara att utredningsarbetet ej kommer till stånd eller i varje fall blir starkt försenat. Detta har väckt stor oro bland alla berörda, inte minst vid Forsmark 3. för att de beslut som är beroende av utredningen skulle ytterligare skjutas på framtiden eller för att regeringen utan saklig prövning skulle avfärda ett av kommissionens viktigaste förslag till att minska vårt oljeberoende.

Med anledning härav vill jag fråga statsrådet Olof Johansson:

Kommer regeringen att se till att den av energikommissionen begärda utredningen om utnyttjande av kärnkraftsanläggningarna för fjärrvärmeproduktion genomförs i sådan tid att beslut kan fattas senast hösten 1978?

När kommer utredningsarbetet att påbörjas?

Om regeringen ej har för avsikt att låta genomföra utredningen – vilka är i så fall regeringens skäl härför?

När kan besked ges om Forsmark 3?

1977/78:156 av *Gertrud Sigurdsen* (s) till arbetsmarknadsministern om det fackliga inflytandet vid beslut om samhällsstöd till företag:

Från arbetsgivarhåll har man undr senare tid alltmer givit till känna sitt missnöje över att de anställda genom sina fackliga organisationer har inflytande över beslut om samhällsstöd till företagen. I arbetsgavartidningar har man i nummer efter nummer beskrivit obestyrkta "fall", där facket påstås ha utnyttjat sitt inflytande otillbörligt. I ett brev av den 15 december 1977 från SAF till regeringen hänvisas till diskussioner, som förts mellan företrädare för regeringen och SAF om arbetsgivarernas bekymmer över fackföreningarnas växande formella befogenheter i samband med statliga beslut.

I en PM som bifogats SAF-brevet hänvisas till s. k. fall i SAF:s egen tidning. I PM:en tas också ett sådant "fall" upp som just skall exemplifiera hur en fackförening skulle ha utnyttjat en bidragsansökan i utpressningssyfte för att tvinga fram en lönehöjning. För säkerhets skull har företagets namn inte angivits, vilket gör det omöjligt att kontrollera verkligheten bakom påståendena.

Varken i SAF-tidningarnas kampanjer eller i promemorian till regeringen diskuteras några som helst risker för att arbetsgivare skulle kunna utnyttja samhällsstöd otillbörligt. Ingenting sägs om det väldiga övertag arbetsgivare vanligtvis har med hot om nedläggningar och omplaceringar för att få sin vilja igenom på arbetsplatserna. Man förtiger från arbetsgivarhåll att det på många arbetsplatser är de anställda som tagit initiativet till samhällsstöd för att trygga sysselsättningen. Det är inte särskilt svårt att räkna ut vilka möjligheter en arbetsgivare har att ställa villkor i en sådan situation.

När vanliga människor söker bostadsbidrag eller annat stöd för sig eller sin familj får de finna sig i att bli kontrollerade. Ibland kan en sådan prövning

upplevas som förnedrande. När ett företag söker samhällsstöd måste det från alla utgångspunkter anses rimligt att företaget underställs en prövning, som bl. a. skall innebära att det sköter sina åligganden mot de anställda enligt praxis på arbetsmarknaden.

LO och TCO har i ett gemensamt brev till regeringen av den 20 mars 1978 krävt enhetliga regler och ett vidgat fackligt inflytande vid beslut om samhällsstöd till företagen. Man kräver att en förutsättning för stöd skall vara att kollektivavtal är tecknat och att både arbetsgivarna och de fackliga organisationerna som jämställda parter skall ha tillstyrkt ansökan.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till arbetsmarknadsministern:

1. Anser arbetsmarknadsministern att det finns fog för SAF:s kritik?
2. Kommer SAF:s framställning till regeringen om att minska det fackliga inflytandet vid beslut om samhällsstöd till företagen att föranleda någon ändring av den praxis som nu gäller vid sådana beslut?
3. Kommer regeringen att vidta några åtgärder i enlighet med skrivelsen från LO och TCO, vari krävs att man bör ställa större krav på de företag som får stöd från samhället och vidga det fackliga inflytandet vid beslut om sådant stöd?

§ 9 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 4 april

1977/78:380 av *Hans Pettersson* i Helsingborg (s) till kommunikationsministern om fritidsfisket i Öresund:

Enligt uppgifter i pressen planerar sjöfartsverket att förbjuda fritidsfisket i norra delen av Öresund.

Som skäl för förbudet har nämnts att fritidsfisket skulle utgöra ett allvarligt hinder för sjöfarten samt att olycksrisker finns. Det är svårt att bedöma hur många människor som kommer att beröras av ett sådant förbud, men enligt fritidsfiskarna i Skåne skulle hundratusentals fritidsfiskare drabbas. Det är alltså en mycket omfattande fritidsverksamhet som kommer att försvinna om planerna verkställs, en fritidsverksamhet som inte kostar samhället någonting.

Med hänvisning till vad som här sagts frågar jag kommunikationsministern:

Har sjöfartsverket meddelat regeringen några planer på att förbjuda fritidsfisket i den trafikseparerade delen av Öresund?

Finns det någon dokumentation som ligger till grund för sjöfartsverkets planer på att förbjuda fritidsfisket?

Vad har kommunikationsministern för uppfattning om ett förbud för fritidsfisket i Öresund på dessa grunder?

Tisdagen den
4 april 1978

*Meddelande om
frågor*

1977/78:381 av *Lennart Andersson* (s) till justitieministern om underhållsbidragen till barn och frånskilda makar:

Under de senaste åren har underhållsbidragen till barn och frånskilda makar räknats upp med inemot 10 % om året. I år blev höjningen 14 %. De stora höjningarna medför allvarliga svårigheter för många underhållsskyldiga, särskilt i år när de flesta samtidigt drabbas av reallönesänkningar. Det finns betydande risk att ytterligare personer får sociala problem till följd härav.

Mot denna bakgrund vill jag fråga justitieministern:

Kommer regeringen att föreslå åtgärder som med omedelbar verkan lättar de bidragsskyldigas börda?

1977/78:382 av *Bertil Måbrink* (vpk) till utrikesministern om initiativ av regeringen mot förhållandena i Iran:

Den 12 mars inledde tusentals politiska fångar i Iran en hungerstrejk. Denna är en protest mot de brutala förhållanden som fångarna och deras anhöriga utsätts för av shah-regimen.

Hungerstrejken har den 2 april övergått till vätskestrejk, vilket innebär att de politiska fångarnas situation är ytterst allvarlig.

Shah-regimens brutalitet och förtrampande av mänskliga fri- och rättigheter måste starkt fördömas.

Jag vill fråga:

Tänker regeringen uttala sin protest mot shah-regimen och ta initiativ i FN för ett internationellt fördömande av shah-regimens våldsdåd?

§ 10 Kammarern åtskildes kl. 16.00.

In fidem
BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert